

Riktlinje för insatser utan individuell behovsprövning enligt socialtjänstlagen.

Socialförvaltningen

Innehåll

Inledning.....	3
Bakgrund.....	3
Syfte och tillämpningsområde	3
Insatser som inte får erbjudas utan individuell behovsprövning	4
Förutsättningar för insatser utan individuell behovsprövning.....	4
Insatser som fortsatt kräver individuell behovsprövning	5
Samtycke och delaktighet	5
Dokumentation	5
Uppföljning av riktlinjen	7

Inledning

Från och med 1 juli 2025 utgår socialtjänstens arbete från Socialtjänstlag (2025:400) som ersätter tidigare lag (2001:453). Den nya socialtjänstlagen gör det möjligt för varje enskild kommun att ta ställning till om och hur en ny bestämmelse om *insatser utan individuell behovsprövning* ska tillämpas. Möjligheten ger socialtjänsten ytterligare ett verktyg eller arbetssätt för att komma i kontakt med enskilda som i dag är svåra att nå, till exempel barn och unga som riskerar att hamna i kriminalitet, personer med ett skadligt bruk eller beroende, personer med psykisk funktionsnedsättning, personer i prostitution och de som utsätts för våld. Genom detta sänks också trösklarna för enskilda att uppsöka och ta emot hjälp när den enskilde vill ta del av den.

En förutsättning för att socialnämnden ska kunna erbjuda insatser utan utredning och individbeslut är att kommunen beslutat särskilt om att dessa insatser ska gå att erbjuda utan individuell behovsprövning. Det gäller även insatser som tidigare erbjudits på detta sätt, som exempelvis rådgivning, träffpunkter och enklare former av stöd- och samarbetsamtal öppna för alla eller en avgränsad målgrupp¹.

Genom att förenkla processen för att ta del av insatser är målsättningen att nå fler kommuninvånare som på egen hand söker och tar emot stöd från socialtjänsten. Att en individ kan påbörja en insats när motivation till förändring finns, utan att behöva invänta en utredningsprocess och formellt beslut, bedöms ytterligare öka tillgängligheten till hjälp. Avsikten är att stödet ska finnas tillgängligt när den enskilde vill ta del av det.

Möjligheten att erbjuda insatser utan individuell behovsprövning syftar även till att, genom att nå invånare tidigt, motverka behov av mer omfattande insatser.

Bakgrund

I den nya socialtjänstlagen har lagstiftaren valt att använda samma begrepp om allt stöd och det är begreppet insatser. Insatser delas i två delar *Insatser för personliga behov och Insatser för ekonomiska behov*. Insatser för personliga behov delas sedan in i två olika grupper, insatser som är *individuellt behovsprövade* och de som *inte är individuellt behovsprövade*.

Bestämmelsen innebär en *möjlighet* för nämnden att tillhandahålla insatser utan föregående behovsprövning och medför därmed ingen skyldighet för nämnden.

Syfte och tillämpningsområde

Denna riktlinje reglerar hur socialnämnden i Enköpings kommun ska erbjuda insatser för personliga behov. Riktlinjen beskriver vilka insatser som får ges med eller utan individuell behovsprövning i enlighet med 11 kap. 5 § SoL.

---

¹ Socialstyrelsens Meddelandeblad 3/2025

Syftet är att främja ett tillgängligt, förebyggande och rättssäkert stöd till invånare, samt att skapa tydliga ramar för när och hur sådana insatser kan ges.

Insatser som inte får erbjudas utan individuell behovsprövning

Följande insatser för personliga behov får inte ges utan individuell behovsprövning enligt 11 kap. 5

§ SoL:

1. kontaktperson, kontaktfamilj eller kvalificerad kontaktperson
2. vård i familjehem,
3. vård i LVM-hem,
4. vård i särskilda ungdomshem,
5. vård av barn eller unga mellan 18 och 20 år i jourhem, stödboende, skyddat boende och andra hem för vård eller boende utöver sådana LVM hem och särskilda ungdomshem som avses i 3 och 4,
6. bostad i ett boende för äldre personer eller för personer med funktionsnedsättning som avses i 8 kap. 4 eller 11 §, och
7. vård i hem för viss annan heldygnsvård.

Endast vuxna personer som har fyllt 21 år och inte har medföljande barn kommer att kunna ta del av insatsen skyddat boende utan individuell behovsprövning.

Insatser för ekonomiska behov får inte ges utan en individuell behovsprövning.

Förutsättningar för insatser utan individuell behovsprövning

- Socialnämnden beslutar om vilka insatser som får ges utan behovsprövning, inklusive syfte, målgrupp och eventuella begränsningar.
  - Om socialnämnden villkorar insatsen, eller på andra sätt begränsar den, får detta inte medföra att kommuninvånarna behandlas olika om det inte finns sakliga skäl som motiverar det.
- Den enskilde ska kunna vända sig direkt till den som utför insatsen.
- Möjligheten att tillhandahålla insatser utan individuell behovsprövning begränsar inte den enskildes rätt enligt socialtjänstlagen att ansöka om, få en utredning genomförd och få sin sak prövad. Socialnämnden är fortsatt skyldig att utreda och fatta beslut i ärenden där enskilda ansöker om insatser, även om ansökan avser en insats som annars kan erbjudas utan behovsprövning.

- Öppenvården måste alltid informera den enskilde löpande om att det är möjligt att ansöka om insatsen.
- Behandlare behöver dokumentera att den enskilde tagit del av informationen.
- Öppenvårdens uppdrag är att ta emot den enskilde och genomföra den beslutade insatsen. Det finns inget utrymme för behandlaren att självständigt bevilja eller avslå insatsen (utöva myndighetsutövning). Däremot kan behandlare ge information om insatsens innehåll och syfte samt föra en dialog med den enskilde kring hur väl insatsen passar dennes behov. Vid eventuell kö kan behandlaren upplysa om möjligheten att ställa sig i kö eller återkomma vid ett senare tillfälle. Det är upp till den enskilde att avgöra om hen vill ta del av insatsen eller avstå.
  - Den enskilde ska dock tillhöra målgruppen för att insatsen ska kunna ges utan prövning. Endast mindre kontroller kan och ska göras av behandlare för att kontrollera detta (exempelvis kontroll av identitetshandling, koll i folkbokföringen eller uppvisande av läkarintyg).
  - Om den enskilde inte anses tillhöra målgruppen eller på andra sätt inte uppfyller villkoren för insatsen, går detta inte att överklaga. Behandlaren får då hänvisa till att ansöka om insatsen och på så sätt få sitt behov prövat och även få möjlighet att överklaga ett eventuellt avslag.

Insatser som fortsatt kräver individuell behovsprövning

Socialmänden i Enköpings kommun har valt att ha individuell behovsprövning på vissa insatser trots möjligheten enligt socialtjänstlagen att erbjuda dessa utan behovsprövning. Detta för att nämnden anser att uppföljningen på individnivå är av sådan vikt att rättssäkerheten annars skulle äventyras. En lista av dessa insatser följer nedan;

- Alla former av skyddat boende oavsett att den enskilde fyllt 21 år och inte har medföljande barn.
- Trappan, samtalsgrupp för barn som blivit utsatta för våld eller bevittnat våld.
- Haschavvänjningsprogrammet, HAP.

Samtycke och delaktighet

- Alla insatser är frivilliga och deltagande styrs av den enskildes uppfattning av behov av stöd.
- För barn under 15 år krävs vårdnadshavares samtycke.
- Barn över 15 år kan ges insatser utan vårdnadshavares samtycke om insatsen är lämplig att ges på det sättet.

Dokumentation

Genomförande av alla insatser ska dokumenteras. Beslut och åtgärder i ärendet ska dokumenteras, även så faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Syftet med dokumentationsplikten är att säkerställa den enskildes rättssäkerhet, möjliggöra en effektiv tillsyn av verksamheten samt underlätta uppföljning. För att socialtjänsten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad

erfarenhet krävs en ändamålsenlig och strukturerad dokumentation. Beslut om undantag från dokumentation ska kunna redovisas.

Huvudregel: Alla insatser som ges utan behovsprövning ska dokumenteras oavsett hur de erbjuds enligt 14 kap 3 § SoL.

Undantag 1: Vid rådgivning behöver inte uppgifter om enskildas personliga förhållanden dokumenteras enligt 14 kap 4 § SoL.

Rådgivning syftar i regel till att ge råd och upplysning till enskilda om vilka insatser socialtjänsten tillhandahåller. Rådgivning kan även vara av mer omfattande karaktär och vara inriktad på ett visst problem eller en viss situation, exempelvis familjerådgivning, rådgivning avseende skadligt bruk och beroende samt stöd- och samarbetssamtal. Syftet är att möjliggöra anonymitet och skapa en låg tröskel för deltagande i ett tidigt skede. Information bör som regel kunna omfattas av begreppet rådgivning.

Undantag 2: Socialnämnden får besluta att uppgifter som kan röja den enskildes identitet inte ska dokumenteras, om det finns särskilda skäl enligt 14 kap 5 § SoL.

Vad som utgör särskilda skäl behöver bedömas utifrån insatsens syfte och karaktär. Det kan exempelvis vara motiverat om det görs en bedömning att vissa målgrupper blir svåra att nå om det inte är möjligt att delta i insatsen utan att vara anonym. Det kan även handla om att det inte är lämpligt att dokumentera uppgifter kopplat till enskilda individer när öppna verksamheter är utformade som mötesplatser eller träffpunkter. *Om insatsen kräver dokumentation av den enskildes identitet för att vara ändamålsenlig bör den inte tillhandahållas utan dokumentation. Vid exempelvis återkommande samtal där avidentifierad information inte räcker, måste behovet av anonymitet vägas mot insatsens syfte och genomförbarhet.*

Uppgifter som kan röja en enskilds identitet ska bedömas från fall till fall och kan omfatta namn, personnummer, adress eller annan information som, enskilt eller i kombination, kan kopplas till en viss person.

Det är socialnämnden i Enköpings kommun som tar beslut om huruvida undantag från dokumentationsskyldigheten ska göras. Det är därför inte möjligt för behandlare att på eget initiativ fatta sådana beslut eller avstå från dokumentation.

Socialnämnden har fattat följande undantag från dokumentationsskyldigheten;

- Inga personuppgifter ska dokumenteras vid insatser utan individuell behovsprövning som ges till dem som fyllt 18 år med undantag för Medling.
- Samtalsgrupper barn som ges utan individuell behovsprövning.
- Familjebehandling mot måluppfyllelse som ges utan individuell behovsprövning.

På socialförvaltningen i Enköping ska dokumentationen av insatser utan individuell behovsprövning ske i verksamhetssystemet under IFO Uppdrag. Alla anställda ska ha en utbildning i hur systemet fungerar och vad som ska dokumenteras.

Uppföljning av riktlinjen

Uppdatering av Riktlinjen sker efter behov, men en översyn ska ske varje år. Genomgång av behov av att justera vilka insatser som ska erbjudas kommuninvånaren utan individuell behovsprövning ska ske till socialnämnden i mars och november månad.

Ansvaret för revidering och uppföljning ligger på förvaltningschef.